

VAI TRÒ CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VIỆT NAM NHÌN TỪ GIÁC ĐỘ QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC

ThS TRẦN THỊ NGÀ *

Sau khi ra đời, nắm quyền lãnh đạo cách mạng Việt Nam (ngày 03-02-1930), để tổ chức, tập hợp nhân dân ta đấu tranh giành lại độc lập dân tộc, Đảng đã tổ chức Mặt trận dân tộc thống nhất (nay là Mặt trận Tổ quốc Việt Nam) vào ngày 18-11-1930. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam là tổ chức chính trị - xã hội rộng lớn tập hợp tất cả các tổ chức chính trị - xã hội, tôn giáo, các giới, các tầng lớp nhân dân, nhân sĩ yêu nước để phấn đấu cho Tổ quốc Việt Nam vì mục tiêu: dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

Suốt chặng đường 80 năm qua, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, Mặt trận đã thể hiện vai trò to lớn trong sự nghiệp cách mạng của dân tộc. Mặt trận đã cổ vũ cả dân tộc đoàn kết, anh dũng đấu tranh giành lại nền độc lập dân tộc, xây dựng đất nước và tham gia quản lý xã hội.

Trước khi Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hoà ra đời, Mặt trận phản đế, Mặt trận Việt minh đã giữ vai trò như một cơ quan quản lý nhà nước ở chiến khu và khu giải phóng. Mặt trận đã tích cực vận động nhân dân tham gia vào cuộc Cách mạng tháng Tám giành lại độc lập và hình thành nên Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hoà. Đó chính là giai đoạn Mặt trận đã chuẩn bị cho sự ra đời của Nhà nước về mặt cơ cấu, bộ máy, cán bộ và tập dượt quản lý xã hội. Trong thời kì kháng chiến chống thực dân Pháp, ở những vùng địch tạm chiếm, Mặt trận Việt minh giữ vai trò như chính quyền của nhân dân tại các địa phương.

Vai trò to lớn của Mặt trận Tổ quốc Việt

Nam đối với việc xây dựng Nhà nước và quản lý xã hội khi chưa có chính quyền cách mạng hợp pháp một lần nữa lại được thể hiện qua vai trò của Mặt trận dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam từ năm 1960 đến năm 1973. Chủ tịch Hồ Chí Minh trong điện mừng nhân dịp kỉ niệm lần thứ tám Ngày thành lập Mặt trận dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam đã khẳng định: “Mặt trận dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam là người tổ chức và lãnh đạo toàn dân miền Nam kháng chiến chống Mỹ, cứu nước từ thắng lợi này đến thắng lợi khác, để thực hiện độc lập dân tộc, dân chủ, hoà bình, trung lập, phồn vinh, tiến tới hoà bình, thống nhất nước nhà, là người đại diện chân chính của nhân dân miền Nam Việt Nam”.

Sau khi nước nhà hoàn toàn độc lập và thống nhất, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã tham gia vào việc xây dựng Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam và quản lý đất nước, quản lý xã hội, động viên cả dân tộc phấn đấu cho mục tiêu: xây dựng nước Việt Nam hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh.

Ngày nay, trong quá trình đổi mới, đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá (CNH, HĐH) đất nước, xây dựng nhà nước pháp quyền, xây dựng chế độ dân chủ, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam là thành tố quan trọng của hệ thống chính trị của đất nước. Từ Hội nghị Trung ương 6 khoá VI, Đảng Cộng sản Việt Nam đã đưa ra một quan niệm mới xây dựng “hệ thống chính trị”

* Học viện Hành chính.

thay cho bộ máy chính trị vô sản; trong đó, có Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, với phương hướng phát huy nguồn lực to lớn của cả dân tộc để đẩy mạnh CNH,HDH đất nước, Đảng Cộng sản Việt Nam đã đưa ra quan điểm: “Phát huy sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc, tiếp tục đổi mới phương thức hoạt động của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các đoàn thể nhân dân”. Quan điểm đó một lần nữa xác định vai trò đặc biệt quan trọng của Mặt trận đối với việc tham gia quản lý xã hội, quản lý nhà nước để đoàn kết dân tộc, tập hợp nhân dân, phát huy sức mạnh của đất nước. Thực tiễn đời sống xã hội trong hơn 20 năm đổi mới vừa qua đã chứng minh vai trò của Mặt trận trong hệ thống chính trị tham gia vào quản lý xã hội trên các phương diện sau:

Một là, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên của mình là cơ sở chính trị của chính quyền nhà nước, thể hiện ý chí, nguyện vọng của nhân dân, tập hợp khối đại đoàn kết toàn dân, góp sức xây dựng nhà nước pháp quyền. Mặt trận tham gia vào việc tổ chức bầu cử các cơ quan nhà nước và chính quyền các cấp. Mặt trận giữ vai trò hiệp thương giới thiệu đại biểu vào Quốc hội, Hội đồng nhân dân các cấp, động viên nhân dân tham gia bầu cử, giám sát bầu cử. Mặt trận cũng là tổ chức đại diện cho các cử tri đưa ra các kiến nghị, đề nghị, miễn nhiệm các đại biểu Quốc hội, Hội đồng nhân dân không còn xứng đáng, đại diện cho nhân dân trong cơ quan quyền lực. Đối với các chức vụ chính quyền thôn, bản, Mặt trận đứng ra tổ chức nhân dân bầu cử các chức danh trưởng thôn, trưởng bản một cách trực tiếp.

Hai là, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tham gia xây dựng các chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước, tham gia xây dựng quy chế dân chủ ở cơ sở. Trong những năm đổi mới vừa qua, Mặt trận đã chủ động tổ chức cho toàn thể nhân dân ở cơ sở tham gia đóng góp vào

các văn bản về đường lối của Đảng tại các Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VII, VIII, IX và X. Nhiều ý kiến của nhân dân thông qua Mặt trận đã được đưa vào các nghị quyết quan trọng của Đại hội Đảng hoặc Hội nghị Trung ương. Các vấn đề như phát triển kinh tế thị trường, dân chủ hoá đời sống xã hội, xoá đói giảm nghèo mà Mặt trận nêu ra đã trở thành quyết sách lớn của Đảng. Mặt trận đã tổ chức cho các đoàn thể thành viên tham gia góp ý kiến vào các văn bản luật mà Quốc hội Việt Nam thông qua trong các khoá vừa qua. Đặc biệt là việc soạn thảo, ban hành và thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở, Mặt trận có vai trò cực kỳ quan trọng không chỉ đề xuất với Đảng ban hành quy chế mà còn là tổ chức, vận động nhân dân hưởng ứng và giám sát chính quyền cơ sở thực hiện quy chế đó. Từ khi có Quy chế dân chủ ở cơ sở, cùng với các thành viên khác của hệ thống chính trị ở cơ sở, Mặt trận đã tạo nên một không khí dân chủ ở nhiều làng, bản trên cả nước, tạo nên sự ổn định chính trị - xã hội ở nhiều địa phương. Trong Hội nghị sơ kết việc thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở vừa qua, các tổ chức Mặt trận các cấp được đánh giá rất cao về sự đóng góp của mình vào việc giữ gìn trật tự kỉ cương của xã hội.

Ba là, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam giữ vai trò “phản biện xã hội”, một chức năng tất yếu quan trọng mà Đảng, Nhà nước và nhân dân giao phó. Một xã hội tiến bộ, một nhà nước pháp quyền đúng nghĩa phải dựa trên cơ sở chế độ dân chủ thực sự, phải có sự giám sát của nhân dân và có những tổ chức xã hội giữ vai trò phản biện các chủ trương, chính sách, pháp luật và hoạt động thực tiễn của bộ máy quản lý của Nhà nước. Đối với chế độ của chúng ta hiện nay, Đảng và Nhà nước đã trao cho Mặt trận các chức năng đó. Trong thực tiễn, Mặt trận đã bước đầu thực thi chức năng quan trọng này bằng việc tập hợp các ý kiến phản biện của xã hội để chất vấn các thành viên Chính phủ tại các kì họp Quốc hội và các thành viên UBND tại các kì họp

HĐND các cấp. Trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, Mặt trận đã động viên nhiều tổ chức, cá nhân tố cáo những kẻ tham nhũng, quan liêu, lãng phí; yêu cầu Quốc hội, Hội đồng nhân dân miễn nhiệm các đại biểu phạm tội và đã được nhân dân đồng tình. Chính vì vậy, Văn kiện Đại hội lần thứ X của Đảng đã đưa ra chủ trương: Nhà nước cần ban hành “ cơ chế để Mặt trận và các đoàn thể nhân dân thực hiện tốt vai trò giám sát và phản biện xã hội. Các cấp uỷ đảng và các cấp chính quyền có chế độ tiếp xúc, đối thoại trực tiếp với nhân dân, thường xuyên lắng nghe ý kiến của Mặt trận và các đoàn thể nhân dân phản ánh với Đảng, Nhà nước những vấn đề mà nhân dân quan tâm tham gia xây dựng các chính sách, pháp luật”.

Bốn là, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cùng các tổ chức chính trị - xã hội góp phần vào việc nâng cao dân trí, văn hoá, pháp luật cho nhân dân. Muốn quản lý xã hội tốt thì phải nâng cao nhận thức về pháp luật, ý thức chính trị, nếp sống trật tự kỉ cương cho nhân dân. Đối với nước ta từ một xã hội cổ truyền: nông nghiệp, nông thôn, nông dân chuyển sang xã hội hiện đại: CNH, HĐH, đô thị hoá, từ nền kinh tế tự cung, tự cấp sang nền kinh tế thị trường; từ nếp sống theo lễ thói, luật tục sang sống và làm việc theo pháp luật đòi hỏi một quá trình chuyển đổi sâu sắc. Do vậy, cần tuyên truyền giáo dục ý thức pháp luật cho nhân dân và cần giáo dục cán bộ, công chức của Nhà nước ý thức tôn trọng pháp luật, ý thức tôn trọng quyền dân chủ của nhân dân. Sự nghiệp giáo dục đó đặt ra cho cả hệ thống chính trị một nhiệm vụ to lớn, Mặt trận đã góp phần tích cực vào nhiệm vụ đó thông qua các cuộc vận động xã hội của mình như “*Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hoá ở khu dân cư*”; “*Sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật*”. Qua đó, nâng cao trình độ dân chủ, trình độ tự chủ, tự quản của nhân dân để “dân biết, dân bàn, dân kiểm tra” không chỉ là khẩu hiệu mà thực sự trở thành hành động thực tiễn xã hội.

Năm là, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tích cực tham gia vào các hoạt động phát triển kinh tế - xã hội và xây dựng đời sống văn hoá góp phần củng cố sự nhất trí về chính trị và tinh thần trong xã hội. Mục tiêu của quản lý xã hội, quản lý nhà nước là tạo ra một xã hội phát triển bền vững đem lại “hạnh phúc, tự do” cho nhân dân. Mặt trận không chỉ có vai trò tham gia hoạch định đường lối phát triển kinh tế - xã hội của Đảng và Nhà nước mà còn động viên toàn dân, các tổ chức thành viên của mình tích cực thực hiện các đường lối, chủ trương của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước. Những năm vừa qua, Mặt trận và các tổ chức thành viên đã phát động các cuộc vận động khuyến nông, khuyến lâm, khuyến ngư, xoá đói, giảm nghèo, phát triển kinh tế trang trại, đã góp phần tạo nên sự phát triển kinh tế của đất nước. Đồng thời, Mặt trận còn chủ trì các cuộc vận động xã hội “làm nhà tình nghĩa”, “làm nhà tình thương”, “cứu giúp nạn nhân thiên tai”, “nạn nhân chất độc màu da cam”, “nạn nhân của các tệ nạn xã hội”. Đặc biệt là phong trào “*Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hoá ở khu dân cư*” đã trở thành một cuộc vận động rộng lớn có ý nghĩa xã hội sâu sắc. Nội dung của cuộc vận động bao gồm nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội hướng đến mục tiêu: dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh. Cuộc vận động là một sự sáng tạo văn hoá - xã hội của Mặt trận đã được nhân dân cả nước hưởng ứng và Bộ Văn hoá - Thông tin (nay là Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch) tổng kết mở rộng thành một phương hướng cơ bản, một giải pháp quan trọng để xây dựng và phát triển nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong giai đoạn trước mắt và lâu dài ở nước ta □

1. Hồ Chí Minh. Toàn tập. T.12. NXB CTQG. H.1996. tr. 417.

2. Đảng Cộng sản Việt Nam. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X. NXB CTQG. H. 2006. tr. 124.